

KOYUN YETİŞTİRİCİLİĞİNE AIT ÖZETLER

Ryder, M.L. (1969) - Bazı Wiltshire koyunlarında mevsim değişikliklerinin gömlek yapısına ve gelişmesine etkileri - A.B.A. (439) Vol. 38.1., March 1970

3 baş bir yaşlı Wiltshire koyunundan 2 sene müddetle her ay yapağı ve deri nümunesi alınmıştır. Denemenin 3 ncü yılında bu koyunlardan ilkbahar ve sonbahar arasında ayda iki defa olmak üzere nünuneler toplanmıştır. Bu koyunların kuzularından da 1., 14., 28., 56. ve 84 ncü günlerde nünuneler alınmıştır. Koyunların gömlekleri kempli elyaf ve yapağıdan ibaret olup ortalama ağırlık 1.1 kg. bulunmuştur. Ortalama uzunluk da 50 mm. olarak hesaplanmıştır. Yaz aylarında koyunların tüm primer elyafı kafesli medullalı şekilde görülmüştür. Sekunder foliküllerden çıkan elyaf, primerlerden daha kısa bulunmuş olup, bunlar da oldukça kaba ve ekseriya medullalı görülmüşlerdir. Herbir primer foliküle 3.5 sekunder folikül hesap edilmiştir. Doğumda sekunder foliküllerin % 27 sinde elyaf bulunmadığı 14. günde tamamlandığı bildirilmektedir. Primer foliküllerden dökülme doğumdan itibaren başlamış, sekunderlerden ise 28. günde görülmüştür. Maamafih doğum gömleğinin belli şekilde dökülmesi Haziran başlangıcına yani 84. güne kadar başlamamıştır.

Foliküllerin mevsimle ilgili olan faaliyet siklusları incelendiğinde, temel bir siklusun mart'ta başlayıp eylüle kadar devam etmiş olduğu tesbit edilmiştir. Faaliyetsizlik ise eylülde başlamış olup aralık ayında %100 seviyesine çıkmış ve bu seviyede Mart'a kadar devam etmiştir. Tali sikluslar 15 günlük numunelerde teşhis edilmiş olup iki aylık gelişme süresinde 3 siklus ayrılmıştır. Haziran ve Ağustos'da tali siklusa ait faaliyetsizlik üst seviyede görülmüş primerleri % 80-50 si, sekunderlerin % 50-30 u atıl halde bulunmuştur.

F. İMERYÜZ

Tulemisov, K.N. (1969) - Border LeicesterXince yapağılı Kazak koyunu melezlerinin bazı özellikleri - A.B.A. (419), Vol. 38. 1., March 1970

Border leicester koçlarla ince yapağılı Kazak koyunların melezlemesinden elde edilen 102 baş F₁ erkek mahsullerde doğum ağırlığı 4.8 kg., süt kesimi ağırlığı 34.5 kg. ve 18 aylık ağırlık da 62.8 kg. bulunmuştur. 88 baş F₁ dişide aynı ağırlıklar sırasıyla 4.7 kg., 32.6 kg. ve 49.7 kg. olarak tesbit edilmiştir. Safkan ince yapağılı Kazak ırkının erkeklerinde yine aynı ağırlıklar sırasıyla 4.4 kg., 29.0 kg. ve 50.5 kg.; dişilerde ise 3,8 kg., 26.2 kg., 42.1 kg. dir. Melez mahsullerde beden yapısının tipi, bacakların ve başın yapağı ile örtülülük derecesi, kulakların şekli ve etçilik karakterleri baba tarafından etkilenmiştir. Dişi melezlerde 12 aylık yapağı uzunluğu 10.68 cm., gömlek ağırlığı 2.39 kg., temiz yapağı nisbeti % 65.3 olarak bulunmuştur. Aynı yapağı özellikleri melez erkeklerde ise 10.50 cm., 3.1 kg. ve % 63.7 dir. Yine melez mahsullerde muhtelif incelik sınıflarındaki koyun mevcutları şöyle tesbit edilmiştir. Dişilerde 50'S lik sınıfta % 3.7, 56'S lik sınıfta % 17.5 58'S lik sınıfta % 57.5 ve 60'S lik sınıfta % 21.3 nisbetinde fert bulunmuştur. Erkeklerde ise aynı incelik sınıflarında bulunan koyun nisbeti sırasıyla % 0,0, % 18.2, % 81.8 ve % 0.0 dir. Beden ağırlığı ile gömlek ağırlığı arasında 0.44 nisbetinde önemli olan bir korelasyon bulunmuştur.

F. İMERYÜZ

Litovcenko, G.R., Demockina, N.G. (1969) - Koyunlarda yapağı üretimine ve elyaf folikül kesafetine etkiyen bazı faktörler. A.B.A. (433). Vol. 1.38., 1, March 1970

Yarı ince yapağılı melez koyunlarda Thyroxin'in yapağı üretimine etkisi üzerinde çalışılmıştır. 3 aylık bir sürede 7 baş ergin koyuna 180 mgr. 1 - thyroxin enjekte edilmiş, 8 baş koyun hiçbir muameleye tabi tutulmadan kontrol grubu olarak muhafaza edilmiştir. Denemenin başlangıcında folikül kesafeti kontrol grubunda mm² de 30.65±2.04 adet, deneme grubunda 31.62 ± 4.05 adet

bulunmuştur. Denemenin sonunda ise mm² deki tüm folikül sayıları grup sırasıyla 33.97±3.74 ve 38.61±3.44 olarak tespit edilmiş

tir. Sekunder foliküllerin primerlere oranı da başlangıçta her iki grupta 8.25 olmasına karşılık denemenin bitiminde ilaç zerkedilenlerde 9.96 ± 0.83 , kontrol grubundakilerde 8.65 ± 0.81 olarak bulunmuştur. Thyroxin zerkleri gömlek ağırlığını % 22, yapağı uzunluğunu da % 15 kadar artırmıştır. Yapağı inceliği deneme grubunda 27.45 ± 0.49 mikron, kontrol grubunda 28.39 ± 0.47 mikron olmuştur. Benzer denemeler kuzular üzerinde de yapılmış thyroxin enjeksiyonlarının folikül kesafetini artırdığı tesbit edilmiştir.

F. İMERYÜZ

Muhamedgaliev, F. M., Kroiter, M.K., Katkov, M.T. (1969) - İnce X Kaba melez koyunlar ile yarı ince yapağılı koçların melezlenmesinde bazı önemli ekonomik özellikler - A.B.A. (407), Vol. 1.38. 1., March 1970

Yağlı kuyruklu kaba yapağılı Kazak koyunları ile ince yapağılı Altay koçlarının melez mahsulü olan koyunlar Lincoln, Romney Marsh ve Altay ırklarından koçlarla birleştirilmiştir. Kuzuların **doğum ağırlıkları, kullanılan koçların ırk sırasına göre** erkeklerde, 4.32, 4.27 ve 3.49 kg., dişilerde 4.24, 4.16 ve 3.71 kg. bulunmuştur. Süt kesimine kadar ortalama günlük ağırlık kazancı erkek kuzularda, 195.3, 189.7 ve 179.2 gr., dişilerde 186.4, 183.5 ve 168.0 gr. olmuştur. 12 aylık beden ağırlığı da dişilerde yine sırasıyla 36.9, 35.2 ve 34.4 kg. tesbit edilmiştir. Yapağının krimp şekli orta derecede kalıtsal görülmüştür. Yapağı kalitesi lincoln melezlerinde en yüksek olmuştur, kuzuların % 88.93 ü yarı ince yapağılı bulunmuştur. Yarı ince yapağılı olan bu kuzuların % 69.7 - 78.3 ü de 48'S - 56'S kalitede yapağı vermişlerdir. Kuzuların yapağı uzunluğunda lincoln'ların etkisi görülmüştür, en uzun yapağı lincoln melezlerinde tesbit edilmiştir. Aynı çiftlikte bulunan 552 baş lincoln, 1013 baş Altay melezinde 1 yaş temiz gömlek ağırlığı erkeklerde 1.93, 1.33 kg., dişilerde 2.03, 1.47 kg. dır. Başka bir çiftlikte 1159 baş Romney marsh ve 1318 baş Altay melezinde aynı özellik erkeklerde 1.48, 1.02 kg., dişilerde 1.33 ve 1.01 kg. dır. Alınan neticeler, Kazakistanda yüksek verimli melez yapağı üretimi için lincoln koçların romney marsh koçlardan daha elverişli olduğunu göstermektedir.

F. İMERYÜZ

Sharafeldin, M.A. - Ramadan, I.A. (1969) - Süt kesimi zamanının et verimine etkisi üzerine bir çalışma - A.B.A. (416), Vol. 38.1., March 1970

Barki ırkından 133,126 ve 154 başlık erkek ve dişi karışık 3 grup kuzu 10,12 ve 16 haftalık iken süttten kesilmişlerdir. Doğumdan bir yaşına kadar 3 grup kuzunun beden ağırlığında genellikle önemli fark görülmemiştir. Grup sırasıyla 20.4, 27.2 ve 18.5 kg. bulunan erkek kuzuların 3 aylık ağırlıkları ile 24.1, 27.2 ve 25.3 kg. bulunan dişi kuzuların 6 aylık ağırlıkları farklılık göstermiştir. 4-6 aylık canlı ağırlıklar da 12 haftalık süttten kesilenlerde 10-16 haftalık süttten kesilenlerden daha yüksek bulunmuştur. 9-12 aylık ağırlıklar 3 grup arasında önemli fark göstermemiştir. Bu neticeler 6 aydan önce kasaba gönderilecek kuzular için süt kesimi zamanının önemli olmadığını göstermektedir.

F. İMERYÜZ

Razoznaev, K.M. - Karpova, V.I. (1969) - Kazak melez koyunlarının yapağı verimi, deri ve yapağı özellikleri - A.B.A. (438). Vol. 38.1., Marc 1970

Tugan devlet çiftliğinde ince yapağılı Kazak melez koyunlar 1963 den beri lincoln, romney marsh koçlarla birleştirilmektedir. Veriler F₁ melezlerden toplanmıştır. Melez yapağı ihtiyacı lincoln melezlerinin % 93.4 ü tarafından, romney marsh melezlerinin ise % 37.9 u tarafından karşılanmıştır. Kavram bölgesinden alınan yapağı nünunelerinde ortalama incelik romney marsh erkeklerinde 28.35 mikron, dişilerinde 25.26 mikron; lincoln melezlerinde ise 29.29 ve 26.13 mikron bulunmuştur. Melez yapağıların mukavemeti baba generasyonunun benzeridir. Melez koyunların kirli gömlek ağırlıkları ince yapağılı kazak koyunlardan % 30-40 daha fazla tesbit edilmiştir. Beden ağırlığı ile gömlek ağırlığı arasında lincoln melezlerinde 0.27, romney marsh melezlerinde 0.25 önemli korelasyon bulunmuştur. Yapağı uzunluğu ve incelik arasında her iki tipte de negatif olan - 0.34 ve 0.56 nisbetlerinde ilişki vardır. Muayyen deri sathına düşen ortalama primer folikül adedi, lincoln melezlerinde 226.6, romney marsh melezlerinde 221.0, ince yapağılı kazak koyunlarda 235.5 olarak tespit edilmiştir. Sekonder folikül adedi de ırk sırasıyla 2272.7, 2546.2 ve 3733.1 dir. Yapağı kesafeti intikalinin babadan ziyade anne tarafından etkilendiği düşünülmektedir. Yapağı kesafeti ile primer folikül kesafeti arasın-

da 0.61 - 0.80 nisbetinde, S/P oranı arasında ise 0.34 - 0,91 nisbetinde ilişki olduğu bildirilmektedir.

F. İ M E R Y Ü Z

Weniger, J.H., Glodek, P., Assadi - Moghddam, R. (1968) - Alman Merino - Landschaf koyunlarında verim karakterleri arasında korelasyonlar ve kalıtım dereceleri üzerinde incelemeler. - A.B.A. (2702) Vol. 36, No: 3, Sept. 1968

Triesdorf projesi test istasyonunda; 112 projesi grubu ihtiva eden 1102 koyun ve 32 pedigrili çiftlikte, 1 yaşında henüz kırılmamış, 96 projesi grubu ihtiva eden 1510 koyun üzerinde mukayeseli olarak çalışılmıştır. Denemeye alınan hayvanların hepsi Würtemberg koyunudur. Ana ve baba bir kardeşler metoduna göre yapılan analizde aşağıdaki kalıtım dereceleri bulunmuştur. Projeyi test esnasında ki, ağırlık kazancının kalıtım derecesi 0.55, hayat boyu ağırlık kazancının kalıtım derecesi 0.68, karkasta bacak nisbetinin kalıtım derecesi 0.25, 1 yaşlı koyunlarda beden ağırlığının kalıtım derecesi 0.53, 1 yaşlılarda yapağı veriminin kalıtım derecesi 0.21 olarak tesbit edilmiştir. Bulunan genetik ve fenotipik korelasyonlar seleksiyonla yıllık yapağı ve koyun eti veriminin geliştirebileceğini aynı zamanda bu iki karakterin ekonomik değerinin artırılmasının mümkün olabileceğini göstermiştir.

Dr. Mehmet Ö R K İ Z

Maurice, S. and James, W.M. (1968) - İnce yapağılı koyunlarda bazı verim karakterlerinin genetik parametreleri. Journal of Animal Science. Vol. 27, No. 5, Sept. 1968

Total kuzu ve yapağı verimini etkileyen bazı genetik parametrelerin hesaplanmasında, Rambouillet koyunu yetiştiren bir çiftlikte tutulmuş olan kayıtlardan faydalanılmıştır. Yalnız, 1930 - 1966 yılları arasında doğmuş kuzuların hayat boyu performansları dikkate alınmıştır. Total olarak 1330 hayvan ele alınmış olmakla beraber, erken ölmüş veya kayıtları eksik olanlar analize tabi tutulmamışlardır. Koyunun yaşının etkisi daha önceki raporda bildirilmişti. Bu çalışmada ele alınan çeşitli özellikler arasındaki basit fenotipik korelasyonlar hesaplanmıştır. Sonuçların çoğu istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. Fakat mevcut farklılıkların ekserisi aynı karakterlerin çeşitli şekillerde ölçümlerinden ileri gelmiştir.

Tahmini kalıtım dereceleri, ana-baba ve yavrular arası regresyon metodları ile hesaplanmıştır. Ortalama gömlek ağırlığının kalıtım derecesi ana - baba regresyonuna göre 0.58, yavrular arası regresyon metoduna göre 0.52 olarak bulunmuştur. Total yapığı verimi sıra ile 0.26 ve 0.23 olarak hesaplanmıştır. Yıllara göre kuzu verimleri ve total kuzu verimlerine ait kalıtım dereceleri hesaplanmıştır. Bunların hepside yıllara göre önemli bulunmuştur. (0.18-0.28) Genetik korelasyonlar ana-baba Covarians analizleri ile hesaplanmıştır. Genel olarak, süt kesimi ağırlığı ile hayat boyu kuzu verimi arasında önemlilik derecesi çok az olan negatif bir ilgi tesbit edilmiştir. 1 yaş canlı ağırlık için aynı durum pozitif olarak bulunmuştur. Gömlek ağırlığı ile bütün fertilitite özellikleri veya total kuzu verimi arasında negatif bir ilginin mevcut olduğu tesbit edilmiştir.

Dr. Mehmet ÖRKİZ

Bassett, J.W., Cart Wright, T.C., Van Horn, J.L. and Willson, F.S. (1967) - Rambouillet koyunlarında 1 yaş ve süt kesim ağırlığına ait genetik ve fenotipik parametrelerin tayini. - *Journal of Animal Science*. Vol. 26, No. 2, March 1967

Rambouillet kuzularında lüle uzunluğu, kondisyon durumu, boyun kıvrımı, yüz örtülülüğü ve vücut ağırlığının kalıtım derecesi, genetik ve fenotipik korelasyonları hesaplanmıştır. Süt kesimi ve 1 yaş için yapılan hesaplamalarda tesadüfi olarak alınan kuzulardan elde edilen veriler kullanılmıştır. Teşhis edilebilen varyasyon kaynaklarının etki derecelerini tayin etmek için en küçük kareler metodu uygulanmıştır. Kalıtım derecesi ve korelasyonların hesaplanmasında düzeltilmemiş ve düzeltilmiş veriler kullanılmıştır.

Kalıtım derecesi, boyun kıvrımı hariç, bütün diğer özellikler için 1 yaşta süt kesimine nazaran daha yüksek bulunmuştur.

Düzeltilmemiş verilerden hesaplanan vücut ağırlığının kalıtım derecesi süt kesiminde 0.37 ve 1 yaşta 0.85 olarak; Düzeltilmiş verilerden hesaplanan bu değerler sıra ile 0.38 ve 0.82 olarak tesbit edilmiştir.

Yüz örtülülüğünün kalıtım derecesi, düzeltilmemiş ve düzeltilmiş veriler üzerinden, süt kesimi ve 1 yaşta 0.72 - 0.80 arasında değişen yükseklikte bulunmuştur.

Boyun kıvrımlılığının kalıtım derecesi 1 yaşında süt kesimine nazaran daha az idi. Bu değer, süt kesiminde düzeltilmemiş ve düzeltilmiş verilere göre sıra ile 0.62 - 0.67, benzer durumlar 1 yaşta 0.38 ve 0.36 olarak tesbit edilmiştir.

Kondüsyon durumunun gerek süt kesimi gerekse 1 yaşında kalıtım derecesi oldukça düşük çıkmıştır. Süt kesiminde düzeltilmemiş veriler üzerinden hesaplanan bu kalıtım derecesi 0.05, düzeltilmiş veriler üzerinden 0.00 - 0.07 olarak hesaplanmıştır. 1 yaşında ise bu değerler sıra ile 0.11 ve 0.05 olarak bulunmuştur.

Lüle uzunluğunun kalıtım derecesi süt kesiminde düzeltilmemiş veriler üzerinden 0.43, düzeltilmiş veriler üzerinden 0.00 (0.01) olarak bulunmasına rağmen 1 yaş için bu değerler sıra ile 0.49 ve 0.46 olarak tesbit edilmiştir.

Fenotipik ve genotipik korelasyonlar, bütün özellikler için her iki yaş grubunda, düzeltilmemiş ve düzeltilmiş veriler kullanılarak hesaplanmıştır. Aynı özellik bakımından fenotipik korelasyonlar genotipik korelasyonlara nazaran daha yüksek bulunmuştur.

Dr. Mehmet ÖRKİZ

Shelton, M. (1959) - Verim kayıtlarına göre ince yapağılı koçlarda seleksiyon. *Journal of Animal Science*. Vol: 18, No. 3, August 1959

İnee yapağılı koçlarda performans kayıtlarından faydalanılarak bir seleksiyon indeksi geliştirilmiştir. Nisbi ekonomik önem dikkate alınarak ağırlık kazancı, beden konformasyonu, yüz örtülülüğü, deri kıvrımlılığı, lüle uzunluğu ve temiz yapağı veriminin kalıtım derecesi ile genotipik ve fenotipik korelasyonları üzerinde çalışılmıştır. Süt kesiminde ağırlık kazancının kalıtım derecesi 0.22, konformasyon 0.04, yüz örtülülüğü 0.54, deri kıvrımlılığı 0.34, lüle uzunluğu 0.48 ve temiz yapağı veriminin kalıtım derecesi 0.22 olarak tesbit edilmiştir. Birinci derecede önemli yeri olan ağırlık kazancı, yüz örtülülüğü ve lüle uzunluğu için indeks çıkarılmıştır.

Dr. Mehmet ÖRKİZ

Terrill, E. Sidweel, G.M. and Hazel, L.N, (1948) - 1 Yaşlı Columbia ve Targhee koçları üzerine bazı çevre şartlarının etkileri. - *Journal of Animal Science*. Vol: 7, No. 2, May 1948.

1 Yaşındaki 359 Columbia ve 213 Targhee koçunda ananın yaşının, doğum tipinin, doğum yılının, kırkım yaşının; Kirli gömlek

ağırlığı, temiz gömlek ağırlığı, lüle uzunluğu, canlı ağırlık, tip, kondüsyon, yüz örtülülüğü ve boyun deri kıvrımlılığı üzerine etkisi incelenmiştir. Kullanılan koçlar 1941 - 1945 yılları arasında doğmuşlardı.

Çevre şartlarının etkisi; Kirli gömlek ağırlığı, canlı ağırlık ve temiz gömlek ağırlığında en fazla, yüz örtülülüğü ve lüle uzunluğunda daha az olarak tesbit edilmiştir. Çevre şartlarından doğum yılının etkisi çok önemli, ananın yaşının etkisi daha az önemli olarak bulunmuştur. Columbia'larda ananın yaşının, Targhee'lerde kırkım yaşının etkisinin daha önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Tek doğan koçlarda beden ağırlığı ve gömlek ağırlığı ikiz olarak doğanlardan daha fazla bulunmuştur. İyi besleme ve kırkım yaşının ilerlemesi ile gömlek ağırlığı ve canlı ağırlık, lüle uzunluğu, tip ve kondüsyonun geliştiği görülmüştür. Yetiştirmede zararlı çevre şartlarının etkisi canlı ağırlık, tip ve kondüsyon üzerine diğer karakterlere nazaran daha büyük olmaktadır. Dikkatli bir yetiştirmenin Targhee koyunları üzerine etkisi Columbia'lardan daha fazla olmuştur.

Seleksiyonun en büyük etkinliği çevre şartlarını düzeltici pratik tetbirler almakla mümkündür. Yıllar arası farklılığı kaldırarak Targhee ve Columbia koçlarında yapılan seleksiyonla kirli gömlek ağırlığı, temiz gömlek ağırlığı, tip ve kondüsyon kırkım yaşına göre yapılan seleksiyonla kirli gömlek ağırlığı, temiz gömlek ağırlığı ve canlı ağırlık; doğum tipine göre yapılan seleksiyonla canlı ağırlık; Columbia'larda ananın yaşına göre yapılan seleksiyonla kirli gömlek ağırlığı ve canlı ağırlık; Targhee'lerde yetiştirme şartlarının düzeltilmesi ile kondüsyon, tip ve canlı ağırlık artırılabilmiştir.

Dr. Mehmet ÖRKİZ

Maciejewska. M. (1967) - Polonya'da bazı koyun ırklarında yapağının amino asit kompozisyonu ve keratoz fraksiyonları. - A.B.A. (2668), Vol: 36, No. 3, Sept. 1968.

5 Koyun ırkında temiz yapağında 10 amino asit nisbeti, oksitlenme nisbeti ile yapağının α , β ve γ keratoz fraksiyonları tayin edilmiştir. Merinos, Kent, Karagül, Swiniarka ve Leszczynska koyun

ırklarında üzerinde çalışılmıştır. Amino asitlerden Metionin, Fenilalanin ve Sistin muhteiyatı bakımından ırklar arasında farklılıklar bulunmuştur. Merinos yapağısının diğer ırk koyun yapağılarına nazaran daha fazla sistin ve fenilalanin daha az metionin ihtiva etmekte olduğu tesbit edilmiştir.

Dr. Mehmet ÖRKİZ